

ביום שבת יצאנו מהיח"מ. היה לנו סד"כ של 23 טנקים. את הטנק ה-24 השארנו על הפרצפה, כי לא הייתה לו סחיבה בכלל והיד לנו 20 נגמ"שים. ועוד 5 נגמ"שים ועוד 5 נגמ"שים משכנו מאוחר יותר, ממחנה נתן, מהם הגיעו אלינו רק 2-3 נגנבו בדרך. אני הגעתי לימ"ח ב-10 בוקר, הראשון וקבלתי מחטיבה 600, שהייתה אחראית על אחזקה הימח שלנו, חייל שכל מה שהוא ידע להראות לי זה מחברה של פירטי זיווד, לא היה בקיא בימ"ח בכלל. במקביל לזה, היה שם סמל מהחימוש, שהוא מכונאי טנקים במקצועו אני חושב, שכבר התחיל להכין את הטנקים ליציאה. התמונה שם היתה, ששני טנקים עוד היו בטיפול בגש"ח וחיכינו שיחזירו אותם ו-3 נגמ"שים מתוך מה שהוקצב לנו. הטנקים היו מתודלקים והנגמ"שים היו מתודלקים, מלאים. זיוודים היו בימ"ח. מה שחשוב להעיר, שלא הוציאו אותם מהסככות לפי המבנה של הגדוד החדש, אלא ריכזו לחוד נגמ"שים לחוד ולחוד טנקים.

אני עשיתי שם שני דברים- דבר ראשון הוצאת את הטנקים חילקתי אותם לפי מבנה של 3 פלוגות סיור-7 טנקים. מחלקה מטה ו-8 נגמ"שים, שמחם באופן מעשי באותו שלב יו רק 5 לכל פלוגה. כל השאר היה צריך לחזור ממקומות אחרים בחשיבה. אני ישר תפסתי מכשיר טלפון והתחלתי להזעיק אנשים. הקפדתי שמי שאני קורא לו ישירות לו יהיה בחלוצ, ז"א לא יפגע במערך הגיוס של האוגדה. התחלתי מרמת מ"פ וסגנים. אנשי תחזוקה, הצלחתי לצלצל לכל האנשים שיכלו לזרז את ההוצאה מהימ"ח ומי שמהם לא היה שייך לקריאה האוגדתית, לא שימש בתפקיד נוסף, צריך להבין- יש לנו, למשל טמ"פ אחד בגדוד שהוא גר בהרצליה או ברעננה והוא אחראי על מרכז הגיוס שם, כשהמ"פ שלו גר באילת. אמרתי לו ייצב, אני לא יודע מה להגיד לך, כי מבחינתי אתה צריך להיות פה, כי רפי יגיע אחרון". אותו רפי אחראי באילת על הגיוס רפי אמר לי שהוא יגיע, אבל הוא מוכרח לבכור לרכז את 2 האוטובוסים באילת של האוגדה ולבוא איתם. התחילו להגיע אנשים ב-10-11. מי שהגיע- הפעלתי אותם, אני לא זוכר בדיוק את מי הפעלתי על מה, כולם עבדו על הכל. ראשית, הוציאו זיוודים והניחו על הטנקים, בלי קשר לציוותים הרגילים, תפסיקו תיכף את החתימות, הוציאו את זיוודים.

ש/ מי הורה להפסיק

ה/ אני, בשלב ראשון ויותר מאוחר אמרו לי שיש לזה גם אישור של האלוף. היו לי מריבות עם האפסנאי, בנושא הזה.

הדבר הגרוע ביותר בימ"ח, לפי דעתי, היה ענין חימוש טנקים. הערומים. כל מערכת הזרימה של הבטון, היתה כך: אני מבין שחלק תחמושת היה שם, במחסני תחמושת בשדה- תימן וחלק הביאו ממאגר התחמושת בבאר שבע. לגבינו, לא הורידו לנו תחמושת ליד הטנקים. נסענו למאגר תחמושת בשדה תימן, רכב לא היה, בשלב הראשון, להעביר תחמושת אל הטנקים. להעביר את הטנקים אל התחמושת אל הטנקים- אסור לפי פקודות. מלגזות להוציא את התחמושת מהבונקרים – לא מתאימים לעבודת מלגזה חשמלית אחת, ששירתה אותנו ואת חטיבה 600. מלגזות בחוץ היו דווקא 3, אבל היו חיוניות פחות. בסוף, לקחנו את לקחנו פלוגה מפקדה לפני שחיילנו אותם, סתם אנשים, לקחנו של כ-40-50 איש של רס"ל, עבדנו כמו מטורפים ב-5-6 שעות בידיים. יותר מאוחר הגיעו גם זילים. שני הזילים לא התניעו ולא היו מוכנים לפעולה. אני חושב שגמרנו לחמש את הטנקים, אני חושב שזה מה שעייב. אנחנו יצאנו עם בטון מלאה. חסרו לנו פרטי זיווד חיוניים – זרקורי מפקד, קסנונים, משקפות, מצפנים, נשק אישי – עוזים. היה פער של כ-50%. עוזים גנבנו ומי שגנבנו לו גם לא חסר, מתברר לא הים משיחות עם אנשים שהם גנבו עוזים הלכו למחסן של גדוד אחר, אמרו שהם מגדוד אחר, שם היו יותר עוזים. מה שהיה בשפע, זה אקדחים. מקלעי 85-אם. ו-מ-73 היו לנו סה"כ 5 מקלעים 85-מ. ו-3 מקלעים מ-73. זה אומר שבאופן מעשי לא היה לנו שטוח מסלול בטנקים. בנגמ"שים המצב היה יותר טוב- היו לנו לפחות מקלע אחד לכל נגמ"ש שלישי מעוצמת האש. החיילים הגיעו מאוחר. מי שלא הגיע בכוחות עצמו, לפי קריאה שאני תדרכתי אנשים, אני משקים היו נהדרים- פשוט המשקים הסייעו אותם. פתאם בצהרים, עם ישראל הבין מה שקרה לו ונכנס לכוננות. אחרוני החיילים הגיעו ב-1200, אבל מבחינתנו, זה לא השפיע לנו ביציאה. אנחנו היינו יוצאים עם פחות חיילים. מבחינת מבנה היינו יכולים לצאת ב-12, מה שעייב אותנו ביציאה ל-3 זה היה התחמושת, והחימוש לטנקים. פעם אחת העמסנו את זה בידיים על משאית, פעם שניה מתוך המשאית לטנקים, הלילה וצירים סתומים בתוך המחנה.

ש/ הכלים עצמן, היו אורגניים של גדוד?

ח/ הטנקים היו מוקדם לגדוד מראש והנגמשים גם, יש להם את סימול הגדוד, שני גדלים. אע"פ שנגמ"שים שהיו שלנו הוקצו מתוך שיקולים אוגדתיים למישהו אחר. היו גם 6 ג'פים מוכנים, הם עד היום אצלינו. יצאנו באור ראשון, רצנו על שרשראות.

ש/ מה היתה בדיוק ההוראת שאתה קיבלה?

ת/ אריק אמר לו, עמדת ליד המג"ד, "חברה, לרוץ למטה". בפעם הראשונה, הוא בא אילנו ב- 12:00 בצהריים. אז כבר ראינו עליו שקורה משהו רציני. אח"כ, כמעט כל שעה, הוא היה עובר בימ"חים ומזרז את החברה. אנחנו אמרנו לו שברגע שיהיה עם מה לצאת- נצא. ידעתי שיש צליחה, סדר גדול ומצב כוחות לא ידענו. ידעתי שהאלוף רץ עם החפ"ק שלו למטה ויתן לנו פקודות על הציר. אנחנו צריכים לרוץ מה שיותר קרוב להעלה. מה שיותר מהר. רצנו על שרשראות, בג'בל ליבני עצרנו, עשינו סימול בשהיה ותאום כוננות.

מבנה הגדוד: מג"ד – בנצי כרמלי ז"ל. מ"פ א' – רפי מצפון- נהרג יותר מאוחר. רפי בר לב- נהרג מאוחר יותר, אבל הגיע יומים מאוחר, היה בארה"ב. הגיע רק ביום שני, היום שהמג"ד נהרג. מ"פ ג' יגאל אבירי- נקרא לו עור התוף ב"טלוויזיה". קמב"ץ- לזי ענבל מדגניה. קמ"ן – קנקי לימון מבאר – שבע. ק. חימוש- גיל חרים. מ"פ חש"ג – איתן. סמג"ש – צבי אבירם מאשקלון. מ"פ ג'יפים- זהר ישראל מגבעתיים. סמ"פ א'- דב דכטרן איש סיוור לשעבר. ספ"פ ב'- גדעון פרידמן מנגבה, איש סיוור לשעבר. ספ"פ ג'- רן שורק, איש סיוור לשעבר. לגבי הועבר של הגדוד- הגדוד עשה איפון הקמה כמה הודשיפלגי המלחמה- חפז. תשתתף בתרגיל שליד- אוגדתי, שהיה סמוך לפני המלחמה. בא למלחמה עם רמת אימונים של מפקדות מניחה את הדעה, שחסר לו הרבה מאוד באימון בנושא הרמ"ש לפחות, לחימה בנגמ"ש, מתוך נגמ"ש. סה"כ ההכרות בגדוד היתה אולי ברמה של מפקדים. אני עד היום לא יודע בדיוק מי הסמלים ובקושי מכיר קצינים וזה מהעבודה שאחרי המלחמה. מה שכן היה בגדוד, זה רמה גדולה של ציוותי טנקים, ולפי הציונים שהצוותים קיבלו בצאלים באימון הקמה. אנשי מ- 60 רציניים הם היו, סה"כ הממוצע גבוה מאוד.

עשינו תיאום כוונות בג'בל ליבני- כל הגדוד.

ש/ עשר את זה על משרת מדודה?

ת/ הוציאו ג'יפ, עשו את זה על משרה מדודה ואני חושב שעשו את זה שוב, אע"פ שיותר מאוחר צעקו שלא פוגעים, אחרי שבוע בערך, אז עשינו זאת עוד פעם. רפי- בר לב כבר היה אז. נסענו על יר רפידים, עלינו דרך טסה ונכנסנו ל"ירקון", ל"עכביש". הגענו בשעה 16:40 ל"ירקון" והמג"ד דיווח לאלוף שאנחנו נמצאים ב"ירקון". אני יכול להגיד מה שהמג"ד אמר לי, כי אני לא מאזין בד"כ לרשת אוגדתית. התחלנו להרכיב שם גשר הגלילים, אז באור אחרון עשינו לא חניון לילה אלא שהייה, איבטחנו את גשר הגלילים עם שני מחלקות חרמ"ש וריכזנו את הטנקים לתידלוק, כי לא צידלקנו בכלל באותו היום עד לשם היו לנו 15 ש' כמעט, כי הניעו מנועים ב- 3 לפנות בוקר, והשעה היתה 6- אור אחרון עמדנו על רבע דלק, חצי דלק.

ש/ היו לכם תקלות מיכניות בדרך?

ת/ טנק אחד לא סחב, הוא עבר דרך גש"ח רפידים, אבל היום לפי תפיסה שלי זו אי סחיבה מורלית. זה אותו טנק שעד היום לא הצליח לירות כדור אחד בכל המלחמה. לא כל כך הטנק כמו המפקד. בערב איבטחנו את הגשר. המג"ד הלך לקבוצת פקודות, אנחנו תידלקנו. בלילה הצמה קבוצת פקודות לחלץ את המעוזים. התכנית האוגדתית היתה, ש-3 כוחות של האוגדה כל כח על ציר אחר, שהמשימה שלנו הייתה לחלץ את ה"מצמדים". התכנית שלנו היתה פשוטה- היינו צריכים לנוע במבנה מכונס, כל הגדוד, כשהטנקים מאבטחים את הנגמ"שים והנגמ"שים משמשים כח לחילוץ פיטי.

התוכנית היתה לנוע על ציר "עכביש", להכנס ב"נחלה" בחיפוי עצמי ולהוציא את האנשים. היו אני פ' ין שיכולנו לעשות את זה, מפני שלא היה אויב ב"מצמדים". אני גם לא יודע איפה היהודים שהיו ב"מצמדים" עד עכשיו. ישבנו שם. בהתחלה באוגדה ואח"כ ישבו כל הלילה וחיכו לאישור תוכנית ב- 5 בבוקר אמרו שזה בוטל. נהגו לנו פקודה להכנס לבלימה באזור "כישוף – חמדיה".

ש/ היו לכם ידיעות על אויב, כוחותינו?

ת/ לפי דעתי היחידים שאיתרו את האויב זה אנחנו. לא נתנו לנו נתונים על האויב. אני אגיד כסמג"ד אני לא שמעתי בקשר ולא בפקודה בע"פ ידיעות על האויב. זה היתה פקודה פשוטה- לעלות לבלימה באזור "כישוף- חמדיה". עלינו במבנה של גדוד סיוור בפריסה של כ- 15 ק"מ, כש- ג' נמצאת הכי דרומית

אצלנו. ב' ו- א' על "חמדיה".

ש/ יש לך מושג איזה כוחות שלנו היו מצפון או מדרום לכם?
/ ידענו שמצפון לנו חטיבה 600. מדרום לנו ידעתי שאנחנו גבול גיזרה עם אוגדה אחרת. הייתה שם פירצה, שם לא היו יהודים. זה הולך "חורבה" "כישוף", "חמדיה". אני ידעתי שמצפון לחטיבה 600 חטיבה 421 על ציר "טליסמן", ציר איפעליה הרגיל. אני חושב שבשעה 10 רפי מצפון איתר את הארבים. הוא היה על החלק הדרומי של "חמדיה", הוא נעקצה לרכז קדמי וראה כי ב.סי. ארץ. הטא אמר למג"ד והתחיל לשפר צפונה והחיל לדפוק נגמ"שים שלהם. נהלו שם קרב בלימה, אבל הם לא לחצו. הם גיששו קדימה. זה היה יום שני. התחלנו להפגיו, הנחיתו הנחתה ארטילרית. את הנגמ"שים קיפלו מגמה אחת אחורנית. המבנה היה כזה, שהטנקים היו קדימה ברכס שלוש, כל מה שאני אומר זה רכס שלוש עד לקו המים, לא שולט באש בתצפית ושולט באש לפי טווח הכלים. הנגמ"שים – מגמה אחת אחורה, אפילו שני מגמות אחורה, כי אני מעריך היום שהיו שם קה"קים בשטח. איפה שהיה אבק או איפה שהייתה תנועה – חטפת?

ש' אז הייתה הוראה מפורשת לנגמ"שים לשמור טווח מאוחר?
ת/ כן. בשלב ראשון הינו בתוך הטנקים בתצפית, עד שהתחילה הפגזה ארט לרית, אז המג"ד אמר לי לקפל את העקרית שתי מגמות ולמ"פים לקחת את הנגמ"שים מגמה אחת אחורה שיוכלו להמך, אבל שישארו בקשר עין עם הטנקים. בשעה 2 נעלם לנו המג"ד מהקשר ולמשך 10 דקות והבנו שקרה לו משהו. אמרתי ל- א', רפי מצפון שילך לחפש את 10, כי הדבר האחרון שאני זוכר ממנו שהוא אמר חי, הוא היה ב"כישוף", שהוא נע ל"חמדיה". הוא הלך לפי קריאת קרב, הוא אמר שהוא מאתר אויב, הוא כל הזמן אמר לו לקצר זמן פקודות. שמעי אותו אומר פעמיים שהוא השמיד 2 מסורות ואח"כ הוא השתתק. זה לקח לנו 10 דקות להבין שקרה לו משהו, הוא נע לבדו, עם הטנק, הוא עוד לא הספיק להצטרף לא'. בדרך דא' הוא עמד אמר שהוא השמיד 2 מסורות והתחיל לנהל את האש של א', היתה לו תצפית אש על א'. מצאו אותו בטנק, הנהג היה בריא, התותחן היה בריא, מפקד הטנק שלו – הקשר הוא מ"מ, מפקד מחלקה מג"ש ישב איתו בטנק וגם היה פצוע.

ש'/ באותו יום הספקתם לעבור פעמים ה"פ = קודם 600 ועכשיו 14, איך עברו ההליגים של המעבר ה"פ"?
ת/ תחת 600 פקודות בקשר ולא היו בעיות, המשכנו להיות 5. אח"כ אמרו לנו לנוע ל"ירקון" ושם יגידו לנו מה לעשות בקשר, כבאנו ל"ירקון" יוב חיכה על הכביש, הוא כבר היה ברשת הגדודית. הוא אמר לי שהוא המג"ד עכשיו. אספנו את כל הקצינים בצד, עשינו לו הכרה. נכנסנו ה"פ 14, 14 התחילה לצייד אותו.

ש/ בשלב זה היה לכם רק המג"ד הרוג ומ"מ שלנו פצוע?
ת/ כן. הכלים היו בסדר, פרט לטנק מג"ד. באותו יום היינו 22 טנקים ו- 21 נגמ"שים. העברנו נגמ"ש אחד לכם אחר. חטיבה 14 מילאה אותנו. מה שחשוב להגיד בענין הזה – אני נגד יחידות מבצעות אוגדות, אני נגד יחידות מבצעות חטיבות. אין וויסות. יש אמצעים לאוגדה אבל אוגדה לא יכולה לטפל בגדוד. זה לקח שאני רואה אותו כל פעם מחדש. אתה נמצא בחטיבה – חטיבה ממלאה אותך. זה מבחינת מנהלה. כשהייתי מ"מ סיוור בחטיבה זה היה אותו דבר. בשלב זה היינו עם כלי הנשק המעטים שיצאנו איתם, עוד לא קיבלנו שום דבר. באותו לילה מתוך תפיסה של הקרב שמענו שיש ל- 600 כלים פגועים, התחלנו לרוץ ולהוריד מקלעים מ- 55 ו-מ- 73 מחבלים שלהם שפוננו ל"ירקון". שני מקלעים לקחנו באותו לילה. במשך אותו לילה והיום למחרת 14 עשו מאמץ ומילאו אותנו, החל ממדים ונעלים וגמור בתחבושות ומילוי בטן חזרה לתידלוק. מבחינת תחזוקה זה קיבל פרצוף שונה לגמרי.
ש/ מה היה מצב הבטנים באותו לילה, הספיקו לירות הרבה באותו יום?
ת/ כן אני חושב שחצי בטן מבחינת תחמושת א' ירתה יותר מחצי ו- ג' לא ירתה בכלל. יום לחימה רגיל. כיון שלישי התארגנו.

ש/ נשארתי באותו מקום?

ת/ ביום עברנו לפריסה יום והמשכנו בהתארגנות ועברנו עוד פעם לבלימה באזור "חמדיה" – "כישוף" ו- "חורבה". ביום רבעי קבלנו פקודה לטהר את "לקקן" לנוע צפונה, ליצור מגע והשאר יהיו פקודות בקשר – אני מדבר מבחינתי. במשך היום כשהיינו בבלימה באזור ההוא בתצפיות, ראינו שאין אויב. אני זוכר שדווח במשך יום שלם על שיירה שנעה לאורך האגם ממר של רכב רך – ראינו שיש שם פירצה וביום רביעי אחה"צ נענו ל"לקקן" 3 פלוגות. ל"לקקן" הכה הראשון ששטף נכנס באור אחרון. נעו 3 פלוגות בפריסה רחבה כש- ב' הכי קרובה. הכי צפונית. א' עושה איגוף שמאלי עמוק ו- ג' היתה מאחורי

א', אחר יותר נכנסה בין א' ו- ב'. ב' עברה צפונית מ"לקקן" במעבר דרך התעלות של החווה. א' עשתה איגוף שמאלי עמוק. אני לא יודע איפה ב' היתה כי נעתי אחרי א'. ב' עלתה על ציר "לכסיקון" נעה צפונה, לפי דעתי הגיעה עד צומת "נחלה" – "לכסיקון".

ש/ מה נאמר לכם לגבי אנשים במעוז?

ת/ נאמר לנו לבדוק אם יש אנשים ולהוציא אותם. היה ידוע על "לקקן" שהוא פונה, אבל חשבו אולי מישו מתחבא שם. שטפנו אותו עם אש. כל הדרך הזאת חוץ מארטילריה שנעלמה עם אור אחרון וליוותה רק את הנגמ"ש משום מה וטנקים היו עצמאים בשטח ללא ארטילריה. אני אומר נגמ"ש, כי ב' נעה במבנה משולב של טנקים שהנגמ"ש בתוכם, א' ו- ג' החזיקו את הנגמ"ש מאחור ואני עם העיקרית הייתי עם שתי קבוצות הנגמ"ש האלה. ב' עלתה על ציר "לכסיקון", עברה את צומת "עכביש", דיווחה שהוא פנוי, נעה צפונה, היה לילה, למי דעתי הם הגיעו עד לצומת "נחלה" – "לכסיקון". ג' עלתה על הציר של ב' ממש מול "לקקן" ו- א' עשתה איגוף שמאלי. היא היתה ראשונה, הגיעה ל"לקקן" שעפה וחיכתה מדרום ל"לקקן". שם התחילו להאיר אותנו לטווח אותנו, התקפלנו אחורנית מדרום ל"לקקן" 2 ק"מ, עשינו חניון מרובע וחיכינו לפקודות בקשר, אם ממשיכים מפתחים את המצב להתקפה והצלחה. בבוקר קיבלנו פקודה להתחיל חזרה. התקפלנו חזרה, עלינו ל"ירקון", תידלקנו. הדרך חזרה עברה בלי אף יריה. היינו נורא עייפים. אמרו לנו ללכת ל"סבדיל" 71 להתארגנות. כל הזמן הריצו אותנו דרומה, קדימה, ימינה, שמאלה- לא התארגנות. זה היה חוסר שקט נפשי של פיקוד.

ש/ הייתם עדיים תחת 14?

ת/כן.

ש/ לגבי הנסיעה דרומה להציל את המצב- זה זכור לך?

ת/ נתנו פקודה, יואב אמר לנו את זה ביום חמישי להתארגן ב"ירקון", יותר מאוחר הוא אמר שיש שינויים, כנראה שבדרום יש בעיות ויש פקודה לאוגדה לזוז דרומה ובמסגרת הזאת אנחנו נזוז דרומה, בהתחלה אמרו "מבדיל" – 70, אח"כ 71. נענו לשם. אח"כ באיזה שהוא מקום עצרו אותנו והמשכנו את ההתארגנות על "מבדיל", מתוך כוונות כלפי דרום.

----- אני זוכר שיואב כינס אותנו ב"ירקון", מערבית ל"ירקון" ליד נגמ"ש ואמר שאנחנו הולכים להתארגנות ב"מבדיל" משם נסענו ישר, חתכנו בשטח ל"מבדיל", נכנסנו להתארגנות ונחנו שם יומיים. רס"ן אבירם- התארגנו במבדיל, התמלאנו, שיפצנו את עצמנו, עשינו ראינות לטלוויזיה עד יום שבת ביום שבת החלפנו את 600 הגיזרת הגדוד. ב' הלכו ל"חורבה", ג' מצפון להם ו- א' על "כישוף". שם היינו בעמדות, הפעילות שב' עשתה ב"חורבה" היתה חשובה מאוד. הם עשו שם, עם המג"ד, פעולה חשובה מאוד. באותו יום הביאו לנו מקלעים, באח הלליה מב.מ.ב, 3 רחכות חצובות מוכנות, טנקים ירדו מעמדות, ריתכו ועלו חזרה.

----- ביום שני בלילה התקפנו, ביום ראשון בלילה ישנו כבר בחניון באזור "ירקון" רס"ן אבירם: זה היה יום ראשון ב- 14 לחודש בבוקר כמו שעלינו לעמדות אש, היה ערפל נוראי אני שמעתי את 79 אומר שתוקפים אותו. 79 היה מצפון לנו על "חמדיה" ותחת ל"חמדיה" על ציר פוטון המח"ט ניהל שם קרב חטיבתי והמג"ד שלנו אמר שזה בסדר גמור, הוא מתחיל לתקוף מדרום לצפון את האויב, נתן פקודות. ב' עוד היה ב"חורבה" א' ו- ג' התחילו עם המג"ד שהיה עם ג' התחילו לדפוק אותם. היה ערפל, אבל היה טווח ראייה של 1000 מ'. הם התחילו לשפר עמדות ולתקוף את האויב לכיוון צפון – מערב. אני ביזמת עצמי קיבלתי את בר- לב כדי שיכנס לגדוד ואני מבין שהוא הגיע לקרב הזה. היה לנו לנפגעים ב- 8 פרטי האג"ד ב"עכביש" 55, אחד פזרחיה ממנו ק"מ. את הרופא השני קיבלנו רק יומיים קודם, ב"ירקון". האג"דים שלנו היו בנגמ"ש והיו לנו 2 רופאים. כל השטח היה מופגז. הפלוגות ידעו איפה התאג"דים, רשת הקשר פעלה- אין לדעתי מה שלנות כאן. סגנים קיבלו פקודה ממני להתחיל לנוע לטנקים, לפנות וגם המ"פים העבירו לסגנים את המקום של הטנקים הפגועים. מ"פ א' נפצע ו- סמ"פ א' הלך עם הנגמ"ש שלו לחלץ אותו. שם הייתה בתערבות זו התקפה על "טלוויזיה", כשדפו את התקפת הנגד נעו על ציר "פוטון", דרומה משם עך "עכביש" כדילוגים ולחצו אותם לכיוון החווה הסינית, מתוך מגמה להפוך את ההקמה הנבד למשהו רציני והם ברחו די מהר. שמענו על השמדות, כולם השמידו.

ש/ איך מבחינת חלוקה בין טנקים ונגמ"שים באותו יום?

ת/ באותו קרב א' ו- ג' נעו עם הטנקים קדימה, כשהנגמ"ש שמרו מגמה אחת מאחור בתנועה, כשהם כל הזמן התנועעו בן משחי הארטילרית שכל הזמן עפה על כולם כולל מפקדה עיקרית. התחיל הפינוי ופינו. ש/ לגבי פינוי נפגעים, לא היה מצב אצלכם שהטנקים נסעו לאחור לפנות, אלה הנגמ"ש נסעו לפנות?

ת/ טנקים שלא נדפקו בעצמם נעו למדרון אחורי כדי ליצור מפגש עם הנגמ"שים. טנקים שנשארו במקום וחיילים יצאו מהם, הנגמ"שים הגיעו עד אליהם. תיכף בשלב הראשון נגמ"שים של ג' ניגשו לפנות גם את א' וגם את טנקים של ב' שם כבר לא היתה חלוקה מדויקת, נגמ"שים התחילו להפוך מאגדים. אנשים שיצאו חטפו ארטילריה. חלק גדול מהפינוי עשו באלונקות ונכנסו להפגזה. יש המון נפגעים מהפינוי עצמו. שמעתי הערות מחיילים, לא בדקתי את זה שלא כל הנגמ"שים הקפידו לנוע את הטנקים במידרון אחורי. זה לא ניתן לבדיקה. היה פינוי מחויין, הרופא התקשר למסוקים והיו כבר מסוקים באויר והיתה זרימה של פצועים לתאג"דים. היום כבר ברור לי שהתאג"ד שלנו טיפל בפצועים של 79, בכל אופן בפצועים לא של הגדוד. לגבי פצועים קשה, אני יודע שהרופא עשה חבישה מהירה, עשו טיפולים ברמה רפואית גבוהה מאוד תוך כדי תנועה, אינפוזיה- באיזור "ירקון" הליקופטר כבר ריחף באויר וייצ חבירה עם הנגמ"שים שהיו בהם פצועים. אני חושב שתוך שעה לאחר טיפול ראשוני כבר בתאג"ד גדודי- אם הפצועים קשה פינו לרפידים. כולל קטיעה, זה לא מהגדוד שלנו. לפי מה שהרופא אומר ולפי הספירה של הפצועים שלנו, התאג"דים שלנו טיפלו בעוד 30 פצועים של חטיבה 14. איפה היו התאג"דים של חטיבה 14 באותו שלב, אני לא יודע, אני חושב שהם גם היו על הציר. יש בעיה בשדה הקרב לזהות פיסית איפה עומד התאג"ד. צריך לחפש בנושא הזה איזו חורה, שהוא יוכל לזהות את עצמו. הקפדנו שהתאג"ד יהיה פרוס במינימום פריסה, כי הוא היה תחת הפגזה. האג"ד ב' שלנו דילג פעמיים לצאת לשטח מוכה הפגזה ארטילרית. התאג"ד הקדמי ביותר שלנו, ד"ק כצנלסון, הכל היה מסביבו הוא עמד יותר בנוחיות.

ש/ לגבי הפינוי בהליקופטרים, אני מבין שהתהליך היה כזה- חבישה בתאג"דים, משם נגמ"שים לקחו את החובשים לנקודת פינוי בהליקופטר?

ת/ בדיוק ככה. כל הזמן הזרימו פצועים על הציר. לגבי המקרה של נגמ"ש עם פצועים קשים יותר כבר היה הליקופטר שהתחבר איתו עם עשן, ירד באזור "ירקון" ולקח את מי שהיה צריך לקחת משם. לא הספיקו והקפידו לרשום, אני חושב שזה טוב. צריך לחפש שיטות רישום מהירות יותר ויותר זיהוי, שבכל זאת תהיה לך איזו תמונה על מה שאתה מבצע בתוך כל המהומה. פנו גם הרוגים ולא הקפידו לזהות את שמות הרוגים. עד היום יש לנו נעדר מאותו קרב שאני מאמין שהוא פונה כהרוג והוחלף השם או אלמוני. אחה"צ, כשהגדוד קיבל פקודה להתקפל, שאר הגדוד וחלק מ- ב' שהגיעו אחה"צ שמר על העמדות שהושגו באותו יום. כשהו קיבל פקודה להתקפל המג"ד נתן עוד פעם פקודה לטנקים לעבור דרך הכלים הפגועים ולבדוק שלא נשאר איש בשטח. באמת יאיר עבר ליד שני הטנקים ומצא עוד גופה במרחק של 100 מטר וגם אותה הביא. אני מאמין שלא השארנו באותו קרב אנשים בשטח.

ש/ אתה יכול לאתר באיזו נקודה היה שלב המעבר מהבלמה של ההתקפה שלהם למצה שאתם עברתם להתקפה?

ת/ זה היה בין 8 ל- 10 בבוקר שכל היום נמשך ניהול האש של המג"ד לגבי טנקים של אויב וכדומה. אני ישבתי ב"כישוף" עם מפקדה עיקרית, כשהתאג"דים פרוסים ב"עכביש" וצפיתי על הערכה כשאיוזה בחור מ- ב' ניהל את האש הארטילרית. היה צריך להיות שם קש"א, שסענו מאוחר יותר שהוא מתחבא בתוך "כישוף" ולא מנצל את עמדה הקש"א שקיימה ב"כישוף", אבל הוא עשה בודה יפה מאוד, זיהה יציאות ובמידה וניתנו יחידות אש הוא ניסה להוריד לשם. אני גם כן ראיתי בשלב מסוים יציאות מהחורה הסינית. בכל אופן עירכנו את מ' שמאחורינו לגבי מה שאנחנו רואים. היו גם דיווחים שוטפים. היה לגדוד קש"א והיו קת"קים בפלוגות. הקה"קים שנמצאים בלחימה, אני לא בטוח שהם רואים. מה שהורגש כצורך זה אש ארטילרית צמודה, ז"א החוסר של דגם ג' או ד' צמוד לחוכות חטור מאוד, מפני עשן, חילוך, טווח קרוב בלי יחידות אש אוגדתיות, אלא פשוט לטיפול בבעיות שקומיות בטווחים של עד 1000 מטר אין לקח תחליף. לא היה לנו אף קנה 81 מ"מ, אף 52 מ"מ שלא היה נותן לנו הרבה. 81 יכול להיות טב מאוד בשלבים מבויימים של הקרב ואני בקש ה-120. בה"כ, על אותו נגמ"ש אם יש 120 הוא בטח יותר טוב, יש לו טווח יותר גדול, עצמה אש יותר גדולה. הלוואי והיו מוצאים פיתרון ל- 160 נייד בכינון ישיר. יכול להיות שזה יהיה פיתרון יותר רציני. אם היה לנו סיוע ארטילרי שלנו, אוגני, זה היה יכול לפתור לנו הרבה בעיות, כולל ירי על מערבים סאברים שכבר שיחו מאימה הם באים, או עשן. אני אומר בפרוש שחלק גדול מהדברים זה הכמה לאחר מעשה, אבל יש בהם לקח וצריך לחמש איך ליישם את זה. עלינו מהקרב הזה מזרחית ל"ירקון" לצורך תדלוק וחימוש. נכנסנו לחניון לילה חטיבתי. זה היה ה- 14 לחודש, הקרב התנהל כל היום. עלינו בלילה לאזור "ירקון". אני חושב שחניון חטיבתי זה דבר מצויין- טער גדול, סגור שחוף מזה שאתה חוטף הפגזה- ממילא אתה מליא חוטף הפגזה. הפיזור לא עוזר לך לשום דבר אלא יוצר בעיות של מנהלה. יש בעיה עם הדרגים, שכולם, אפילו עם רכב רב- מינוע, לא ניתנים להכנסה

לשטח באיזור "ירקון". אתה לא יכול לתדלק בשטח, אתה חייב לתדלק על ציר. מילאנו תחמושת לפלוגה ב' בשלב מסוים, הם שלחו את הנגמ"שים שלהם והם הביאו להם פגזים, אבל לדלק לא מצאנו פיתרון. לילה אחד הורדנו אליהם משאית עם דלק בהפסחה של פלוגת טנקים, כי היינו חייבים להיות צמודים ל ציר. היינו שם בבחניון חטיבת, התמלאנו חזרה ולמחרת היום עברנו מהבחניון לפריסת יום רחבה יותר שבמשך כל היום היה נוהל קרב לקראת ההבקעה, פריצה והקעה למעבר ההעלה לצד המערבי.

ש/ מה כלל ניהול הקרב?

ת/ נוהל קרב קלאסי- סמג"ד פילא בשנים והזרימו שחפצים, תידלקו, עשו עוד פעם תיאום כוונות, הביאו פריצים, אכלו התרחצו, החליפו בדים. המג"ד היה בקבוצת פקודות חטיבתית. לא ידענו שום דבר, אבל הערכנו שהולכים לעבור את התעלה.

ש/ לגבי היום הוקדם- היה יכול לעשות מיכום של האבידות שלכם?

ת/ אני צריך את השליש בשביל זה. ב-158 לחודש בערב, כשיצאנו להבקעה בגשרים. ויצאנו עם 18 טנקים שבעוד טנק אחד התחיל כבר התחיל נוע מהגש"ח בטסה אלינו ועם 118 נגמ"שים ו-2 תאג"דים – 20 נגמ"שים. ב-15 לחודש נענו ל"כספי" לפנות ערב. המג"ד ביצע נוהל קרב, קבוצת פקודות. ב-11 היתה קבוצה פקודות ראשונה ל- מ"פים. בשעה 2 היתה קבוצת פקודות שניה עם כל הקצינים וירדו עם הפרשים הקטנים ביותר שניתן לרדת היה מדובר על ציר התנעה- מדרום ל"כישוף" לחתוך דרך החולות ולצאת על "לכסיקון" דרומית ל"לקקן", כאשר המשימה היא להכנס ב- 5 צירים. שם "נהלה" "שרשור" ו- "שיק", בכל ציר פלוגה. שיטת הפעולה היתה שהפלוגות העבדונה בשיטה של ציוותי סיור- עירוב של נגמ"שים וטנקים ביחד. סדר ההתנעה היה- פלוגה ב' ראשונה בחולות וגם אח"כ, אחראית על פלוגה ג' ואחרית פלוגה א'. פלוגה ב' כאשר מגיעים לצומת "נחלה" – "שירשור" ממשיכה הלאה לכיוון "שיק" אחרית פלוגה ג' נכנסה "לשרשור" ופלוגה א' נכנסה ל"נחלה". כל פלוגה בגזרתה מנסה להבקיע עד התעלה. במידה ולא יפתחו באש- לא לפתוח באש, לנסות לעשות פשיטה שקשה לגמרי ולהתחיל להגיע באותו רגע שיהיה ברור שאיתרו אותנו. לנסוע צמוד ככל האפשר, מבנה מכונס, ממש גוש פלדה שיכול ליצור אש לכל הכיוונים בעוצמה בירבית ובמידה ויהיה צריך לפרוץ- לפרוץ בצורה כזאת, במהירות של 17 מיל. לצורך זה אנחנו, פלוגה ב' היינו צריכים להוביל הוצאנו מחלקה כבר בשעה 10 בבוקר לאיזור הציר. הם ישבו מדרום ל"כישוף" וצפו על האיזור. זה היה האיזור ששבוע לפני כן. ביום רבעי בדיוק נסענו באותה פשיטה קודמת.

רס"ן אבירם: יותר מאוחר שלחנו משקפת ארוכת טווח לאותה מחלקה, שיתנו לנו תמונה שוטפת. הם צפו משם ובשלב מסוים התקדמנו קצת פנימה כדי לבחור צירים. הבעיה היתה לא עבירות, אלא בעיקר התעלות שבעבר היו תעלות מים, שכנראה הולידו מים מהחווה הסינית. באותו רגע הם איתרו דרך, איתרו ציר ברור וקבוע, הם לא שילטו אותו כי היו חסרים להם אמצעי שילוט וחזרו אלינו ב- 2-3. בשלוש וחצי יצאנו מאיזור "עכביש" 55. חצינו ישר דרך החולות ונכנסנו דרומה ל"כישוף". שם ישבנו עד שעה 6 בשדירות פלוגתיות. בשעה שש ורבע נענו משם לאחר נאום.

ש/ הצשחצה הכךחץ החץ ברורה לכם?

ת/ כן. המשימה הכללית, כפי שנמסר לנו אז, לפרוץ לכיוון ההעלה, כאשר המשימה המוגשרת שלנו להגן על איזור הצליחה. הסטרה של הגדוד היתה לפרוץ את המעבר והפלוגה שלנו "בוזקי", היתה להגן על האיזור צפונה ממנו בפני כוחות שעלולים לתקוף מצפון לדרום. נאמר לנו שכאש אנחנו עוברים שאר חטיבה 14 לנוע אחריו 184 ואחריו 79. עד כמה שאני יודע זהו גם בוצע 184 היה צריך ללכת ממזרח ל"לכסיקון" ו- 79 ממערב. אח"כ התברר לי ש- 79 משך הרבה יותר קדימה והגיע הרבה יותר רחוק משחשבת, עד צפונת מ"עושה". באיזור, עושה" היתה ידיעת על גשר של המיצרים. לנו היתה משימה משנית, במידה והכל יל קל, להיות מוכנים לשתי אופציות- או לנוע ולכבוש את הגשר הזה, כאשר בו- זמנית 79 כובש מ"עושה". או לנוע אחורה לצורך חילוץ או עזרה לשאר הגדוד שנמצא ב- 3 ק"מ דרומית לנו.

ש- בבוקר אמרה שקבוצה פקודות היתה ב- 11 – זה היה מתוכנן מראש לפעולה לילית?

: כן היה מדובר על שעה 6. זה הסתמך על כך ששעתיים ראשונות יהיה חשוך. על צירי התנועה עד

"לכסיקון" היה ברור שיהיה חשוך. אח"כ החושך היה עוד יותר גדול, כי כיסו עננים את הירח באותו

לילה- לילה חשוך. היה מדובר משמעה 8 בערך כן תהיה תאורה טבעית.

רסן אבירם: התחלנו לנוע. הכל התבצע לפי תוכנית, כמו בתרגיל, חוץ מטנק אחד שתפס שיפוף צר וירד לתוך קצת מים.

איתנו. במקביל לזה הנגמ"שים סגרו ח' כי פחדנו מארטילריה. הרופאים הכינו את הפצועים למשלח. כל הזמן אמרו לנו שאפשר לפנות פצועים על ציר "נחלה" והתחלנו לפנות על ציר "נחלה", כשכל מפקד נגמ"ש שהיה לוקח איתו פצועים היה בא אלי ומקבל תדריך ממש על המפה. חשוב לתדרך את מי המפנה על הצירים האלה בדיוק איך לפנות. אמרו לנו ש"עכביש" פנוי. תוכנית הפינוי היתה כזאת בתנועה ובקרב – פינוי עצמי אם יש אפשרות להכניס מסוקים ויש דברים חמורים- מסוקים. לא קיבלנו אישור למסוקים מאוחר יותר, על הציר ל"כסיקון"- ו- "עכביש" אמרו לנו ש"עכביש" פנוי שלחנו 3 נגמ"שים על "עכביש". הם נעו, הגיעו, פינו באיזור "ירקון" לכל התאכ"דים והגר"פים כשהזרו ב- 8 בבוקר "עכביש" נסגרה חזרה, 2 נגמ"שים חטפו, נגמ"ש שלישי חילץ את האנשים. פצועים, אין הרוגים. יותר מאוחר "עכביש" נסגר לגמרי לאותו יום והמשיכו להשתמש בציר הפריצה. מה ידעתי על ב' זה ש"בזוקי" נהרג, משנה "בזוקי" לקח פיקוח והם נמצאים יחד עם גדוד 184. בשעה 8 דיברתי עם מח"ט 14 בדקנו את המצב והחלטנו שבשלב זה אין מה לנסות לאכסן את הגדוד כגדוד. היו לנו 4 טנקים כשירים רכיזתי ושלחתי לססה לשיקום. למעשה כל הנגמ"שים שלנו באותו שלב חוץ מ- 10 18 א' ו- 13 עסקו בפינוי פצועים. אנחנו, מפקדה עיקרית, נגשנו לטנקים לחפש אם יש פצועים כשמחלקה אחת נכנסה לעמדות בצומת "לכסיקון" והתחילה לנהל אש קרב עם מה שקוראים אצלינו החווה הסינית, את הצומת עצמו הם כבר פינו, טווח של 1000 מטר ישבנו עד אחה"צ אז התקפלנו לגדוד 70. הכנסנו את המחלקה הזו לגדוד 79, שהיא עד עכשיו עוד בסיס לפלוגה "חורף". באותו ערב הם בלמו את התקפת הנגד של המצרים מדרום לצפון. כל זמן שגדוד הסיור פעל כגדוד ביור. בבלימה הוא פעל כגדוד סיור- דיווח על מה שהוא רואה, מסר ידיעות לאוגדה. מכיוון שהיתה לו רמה כזאת של קצינים ושילוב של אנשים וטנקים וסיור, גם היתה לו רמת דיווחים בהתאם לזה.

מסר כל הזמן תמונה שוטפל מה הוא רואה ואיפה האויב וכו'. גם הכניסה ל"לקקן" בלילה היתה פעולה אופיינית לגדוד סיור. גדוד הסיור בסכנה הקודם שלו לא מתאים לפעולות לחימה, מפני שחסר לו עצמת טנקים, יש פה עניין של שחיקה. אם אתה יוצא למלחמה עם 33 טנקים, קל לך יותר לשמור על המסגרת אחרי קרבות כאלה שהגדוד עבר. אם אתה מתחיל עם 23 טנקים. אתה באיזה נקודה שובר את הגדוד יותר מה.

רס"ן גדעון פרידמן:

במלחמה הייתי המ"פ של פלוגה ב' בגדוד 87 שהקוד שלה ברשת היה "בזוקי". הגיוס היה ביום כיפור. אני חושב שיחסית די מהר. ב- 12 בלילה מרבית האנשים היו בשדה תימן העסק לא היה מוכן כמו שצריך. הטנקים לא היו מוכנים לפי פלוגות והנגמ"שים לא היו מוכנים לפי פלוגות והיה צריך לרכז אותם לפי פלוגות. הציוד היה מאורגן בצורה שאיפשרה העמסה די מהירה. פרט לפרטים שהיו חסרים אני לא מאמין שיש הרבה מה לשפר בזה. העמסת התחמושת לטנקים היתה לקויה בכך שהיתה בבנוקרים ולא היה לנו אמצעי עזר להעמיס אותם. זה לקח קצת יותר זמן אבל במאמץ משותף הגענו לכך שב- 5 לפנות בוקר כל הגדוד זז. לקח ראשון – נסענו על שרשראות משדה תימן עד "ירקון", מערבית לססה ומתוך כל הכלים יצאו 6 נגמ"שים ו- 7 טנקים כולם הגיעו. התנועה היתה מהירה מאוד. כ- 65 ק"מ לשעה ואני משוכנע שאם היינו מחכים למובילים זה היה לוקח הרבה יותר זמן. בשעה 3 בבוקר כבר עמדנו צפונית מערבית ל"ירקון" בעמדות והיתה לנו תצפית ראייה לכוחות המצריים.

ש/ מה היו ההוראות שלך בשלב זה?

ת/ אנחנו נענו שניים בגדוד, לפנינו נעה פלוגה א'. המ"פ לא היה באותו זמן, הוא היה בחו"ל, אני הייתי המ"פ ביומיים הראשונים. כשהגעתי לכביש חיכה לי שם המג"ד, כיוון אותי לאותה נקודה שעליה התמקמתי, מערבית ל"ירקון" מדרום ל"עכביש" ומסר שננסה לזהות את האויב, במידה והיו היה בטוח ירי לפתוח באש, במידה ולא- לדווח על כל דבר. נכנסנו לעמדות, ויהינו כלים מצריים בטווח רחוק מאוד מאיתנו. לפנינו משמאל היו 6 כלים של חטיבה 14 שאח"כ התקפלו והשאירו אותנו הקו הקדמי מערבי של הכח. כאשר עלינו לא ידעתי שהם שם, כשזיהינו ראינו מיד שאלה מטונים. כשראינו שהם מערבית לנו היינו פחות מודאגים.

ש/ ניסיתם ליצור קשר או לברר מי אלה?

ת/ דיווחתי למג"ד S על הכחותם והוא אמר לי שזה בסדר. בשלב מאוחר יותר יצרנו איתם קשר. מאחר הטנקים שלהם לקחו כבלים 24 וולט. עמדנו שם עד חשכה, כאשר אנחנו האגף הצפוני- מערבי של הגדוד, פלוגה אחת מצד שני של הכביש ואחת אחורה יותר כלומר מזרחה. לקראת חשיכה עשינו חניון גדודי באיזור "ירקון" שיירות פלוגתיות.

ש/ מה ראייתם בתצפית שלכם?

ת/ ראינו מספר טנקים מצריים עומדים בעמדות בטווח 300 בערך.

ש/ יריתם משהו?

ת/ לא, ההוראה היתה רק במידה ונוצר מגע אש, לנסות לאבטח את הגיזרה ללא כוונות התקפיות, לא לחמם את זה. נוסף לזה 6 כלים של חטיבה 14 עמדו לפנינו וראיתי שהם עומדים בשקט, אז מה שעשינו זה צפינו. שעתיים אחרי זה בערך הגיעה הוראה לשלוח את כל הנגמ"שים לטסה כדי לאייש אותם בצנחנים, על כל נגמ"ש יישארו רק מפקד ונהג שלו, פלוס צנחנים שמכירים היטב את האיזור. הנגמ"שים בעזרת הטנקים ינסו לפרוץ לאיזור ה"מצמדים" לחלץ אנשים שהיו שם. העברתי את בפקודה לאנשי הנגמ"שים שלנו והם התחילו לפנות את הכלים. אני ועוד שני המ"פים והמג"ד נסענו לטסה לקבוצה פקודות אוגדתית שהיתה קשורה בפעילות של מחר ובפריצה הזאת. באותה קבוצת פקודות העניים הזה בוטל. תרשום היה די מדכא. מפקד האוגדה בדק את מספר הטנקים שיש לנו, התברר שחטיבה 14 נשארה עם 8 או 12 טנקים כשירים באותו יום. הוא הסביר את המצב בגיזרה, איפה יושבים המצריים, מי כוחותינו. הוא אמר שיותר מדאיג מהמגע הפיזי זה שהמלחמה הזאת יכולה לגרום לשינוי מנטליות כללית בכל העולם הערבי. משם שבכל המלחמות האחרות הם היו במצב של מובסים ואנחנו היינו במצב של מנצחים ופתאום אתמול והיום הלך להם כל כך קל. הוא דבר על פצוע שהצליח להימלט מהחוזה הסינית וראה שהמצרים רוצחים את הפצועים שלנו בתעלות ושמע את יללות החיילים המצריים שיכורי ניצחון. הוא אמר שאנחנו מוכרחים לנסות לפחות למחרת במיתקפה מדרום, לך צפון, פחות או יותר מאיזור "כישוף" על גיזרה רחבה, לפני שהמצרים מתמקמים - לפנות אותם מכל האיזור הזה, למשוך צפונה. בעיקבות זה שמעתי קשר של מעוז שאומר שעולים ומבקש סיוע, ואנחנו לא יכולנו לעזור לו, רק עזרו לו באש. חזרנו לחניון, ישבנו מספר שעות. לא סיפרתי לחיילים על המעוז הזה. ספרתי למפקדים כל כך שמוכרחים לעשות מאמץ עילאי ושזאת ממלחמת קיום, ועל בעיית שינוי המנטליות, שמוכרחים להשאיר אותם בבחינת נחותים לגבינו.

ש/ למה לא אמרת משהו לכל הפלוגה?

ת/ אני לא זוכר מה היה שם, אבל הנסיבות היו כאלה שלא היה נוח לאסוף את כולם וביקשתי מכל קצין שיעביר את זה לצוהרים שלו. המורל היה נמוך באותו שלב, כאשר ראינו שלמעשה בשלב זה אנחנו מובסים. אנחנו עמדנו בעמדת הגנה, ההרגשה היתה לא טובה. למחרת בבוקר חזרנו לאותו מקום, צפונית-מערבית ל"ירקון". התחלנו לזהות שוב כוחות אויב, דיווחנו מה אנחנו רואים. פתחו עלינו אז בהפגזה ארטילרית. המג"ד נתן הוראה להשאיר טנק אחד בלבד בתצפית, להבטיח שלא אוגפים אותנו ואת שאר הכלים להוריד לשטחים מתים וכל עשינו. מי שרק יכול היה סגר מדף, שלא להסתכן בחינם - משחק של תנועה ובריחה מאיזורים מופגזים היה עד סביבות הצהריים.

ש/ לכמה התרחקתם?

ת/ 500 ימינה – 500 שמאלה, לפי האש שלהם, פחות או יותר.

ש/ האם הקש"א שלכם הדריך אתכם משהו, איך להתחמק מהם?

ת/ לא, איתי היה קה"ק, הוא לא העיר מאומה. זה גם הלך לפי סדר מסוים ובהתאם היינו זזים. כך זה נמשך בערך עד הצהריים. אז קיבלתי מהמג"ד לחצות ישר דרומה ומערבה מעט. לעלות ולתפוס את הגבעות שמדרום ל"כישוף". ביצענו את זה, קידמתי את הטנקים קדימה קצת. הנגמ"שים נשארו יותר מאוחר. עמדנו דרומית ל"כישוף" והטנקים שלנו זיהו טנקים בטווחים רחוקים מאוד, נתתי הוראות לא לפתוח עליהם באש. התחילה אז הפגזה מכוונת יותר מהקודמת תירנו ימינה ושמאלה וראינו שאין בזה טעם, כי היה איזה סדר משתנה בהפגזה, זה לא היה שיטתי. המג"ד עמד צפונית ל"כישוף", שאר הגדוד היה צפונה מאיתנו והוא אמר לנו לחפש קה"קים, מוכרחים להיות קת"קים באזורי הצבעות שלחתי את מ"פ 3 - נגמ"שים - לנסות לזהות קת"קים, הוא עלה על עיקבה ותפס 3 קת"קים, אז חשבנו כך. אח"כ התברר שאלה היו אנשי קומנדו. זה נמשך בערך עד 4, אז הגיע רפי בר - לב מחו"ל. בערך ב3 וחצי ירדו עלינו פעמים טילי ג"פ די מדויקים. ב- ארבע וחצי בערך קיבלנו פקודה להצטרף לכל כוחות הגדוד באיזור "מכשיר", שם התבצעה התקפה גדודית. נענו לחניון גדודי, היה לילה שקט. למחרת כל הגדוד קיבל פקודה לנוע לכיוון "טליפמן". אנחנו נענו ראשונים ואחרינו כל הגדוד. הגענו ל"טליפמן", תפסנו שם עמדה צפונית ל"טליסמן" והינו מוכנים להדוף התקפות שלא באו.

הסמג"ד: אני אתקן אותך - 174 הלך לתת חיפוי לאנשי מעוזים שנעו ברגל. גדוד 184 עמד בעמדות מול "מברג" ו"מכשיר" על הציר והכניס את הנגמ"שים בין שני יעדי אויב, שאלה שנעו ברגל כל הזמן היו

בקשר איתו, בסוף הם מצאו את הנגמ"ש ונכנסו ונגמ"ש אחד חטף בזוקה. אנחנו עמדנו מאחוריהם, למקרב שיתפתח שם קרב רציני יותר – להתקפה, הדיפה, התקפות נגד.

רס"ן פרידמן: בכל אופן לפנינו עמדה חטיבה 600 והם היו במגע, זה בערך עד 10-11. משם נענו חזרה לאיזור "עכביש" ואנחנו ניסינו לתקן קצת את החוסר שלנו במקלעים, היו שם כל מיני כלים שנפגעו ושלא נפגעו ששייכים ליחידות שלא היו במגע עם האויב ולא היו צפויות להיות במגע עם האויב, אז פירוק מקלעים ולקחו כל מיני דברים. בסביבות 2 קיבלנו הוראה לנוע עוד פעם לאותו איזור שבו היינו יום לפני כן, דרומית ל"כישוף".

נעמדנו שם ולמעשה היה שקט לגמרי. בערב חזרנו שוב לחניון באיזור "עכביש". ביום שלישי ישבנו דרומית ל"כישוף" עד סביבות שעה 3, אז התחילה אש קלה, לא מדויקת. ניהלנו קרב תנועה ואש עם טנקים מצריים שהיו מאד לא יעילים, ותוך כדי כיוון דרומית ל"לקקן" בשלב מסוים אש הנ"ט פסקה ורק היו הפגזות על האיזור שלנו. היות ונענו, הבעיה לא היתה בעיה. צלחנו את התעלה של החווה הסינית. בסביבות 6 עמדנו על "לכסיקון" כאשר פלוגה א' מצפון לנו, פלוגה ג' מדרום לנו ואז קיבלנו הוראה לנוע צפונה, עברנו את פלוגה א' תפסנו קצה דרומית לאיזור ההצטלבות ב"לכסיקון" – "נחלה". באותו שלב קיבלו פלוגה א' דרומית ל"לקקן" התמקמנו לחניון מזרחית ל"לכסיקון". שאר הגדוד התמקם לחניון כ- 2 ק"מ דרומית ל"לקקן".

ש/ אמרת שאז קיבלתם פקודה לנוע צפונה- האם זאת לא היתה התוכנית הפקודתית?

ת/ כל התכנית, אם היתה, לא הובאה לידיעתנו. בדרך שלי זה בוצע תוך הצפוניים מבין הגדוד. בלילה היה קצת נעים, כי לא היו לנו מקלעים. רפי בר- לב חילק את הפלוגה ל- 4 גזרות. מיקמנו את המקלעים המעשים שיכלו לחפות על כל הגזרות. יצרנו תורנות מפקדים ושמירה. במשך כל הלילה ירדו רקטות תאורה, כנראה כדי לחפש אותנו, אבל רוב הזמן הם היו צפונה מאיתנו ולא אותנו ע"י האויב. הנקודה הסופית שלנו היתה ק"מ דרומה ל"נחלה" – "לכסיקון" ממזרח ל"לכסיקון". אולי הם איתרו ורצו לראות מה אנחנו נעשה. הוראות פתיחה באש היו כל מי שלא מזהים, כל גזרה פותחת באש מכסימליה. במידה ויש פגיעות רציניות או שאנחנו לא יכולים לעמוד, או לפי פקודה או שהמצב הוא נואש- כל כלי באופן עצמאי בורח מזרחה לכיוון הגבעות ויתקדם של באזור הדיונות, עוזב את הכלי מתרחק 100-200 מטר מהכלי. מחכה עד האור השחר, היתה סכנה שנקבל אש מכוחותינו, 600 ישבה שם אז. עם שחר חוזרים לכלים ונעים הלאה מזרחה. המצב למזלנו לא היה כזה, עם שחר קיבלנו פקודה התקפלות והתקפלו בצורה מאורגנת לאיזור הגבעות המזרחיות ושם, כעבור בערך, נענו עוד פעם לכיוון "עכביש" וחניון. בבוקר נכנס נגמ"ש ללקקן באש, אנחנו לא ירדנו בכלל. פרט לשלב שירדנו מאזור "כישוף", נענו בשקט במערה שלא יאתרו אותנו, התחמקנו מארטילריה שלהם, פלוגה א' ירתה אז. אנחנו ביקשנו אישור לראות מה אם הלקקן חשבנו שיש כוחות שלנו, לא קיבלנו אישור. בבוקר אחד המ"פם לחץ על רפי שהוא רוצה לגשת ל"לקקן". רפי לחץ על יואב ויואב אישר על דעת עצמו שיגש לקקן. נכנסנו פנימה, הסתובבנו ונסענו רוורס כדי להסתובב. הסתכלנו פנימה והכל היה שלם לגמרי. אפילו לא הורידו את הדגל. זה היה עם שחר. צעקנו פנימה, לא אנו לנו וכל הזמן לחצו עלינו לצאת מהר. יצאנו החוצה והצטרפנו לכוחות.

רס"ן פרידמן – בכל אופן נסענו בהרגשה לא טובה, שאולי בכל אופן מישו נשאר בפנים. לא ידענו ש"לקקן" פונה. התארגנו, הגיעה תחמושת, מזון וכו'. בסביבות 11-12 הגיעה ידיעה שבה מצרי מנסה תקוף מדרום וצריך לנוע דרומה, לציר "מבדיל". נסענו לציר "מפדיל", הגענו לשם ואז הגיע ידיעה שזה בסדר, אין תנועה כזאת, מתמקמים לחניון. מהמקום שהתמקמנו הזיזו אותנו עד הצי קילומטר דרומה ושם סופית למשך יומיים.

זה יום רבעי עד שישי בבוקר. באותם יומיים הצלחנו לשפר את המצב, הגיעו בגדים, מקלעים. אנשים מבחינה מורלית הרגישו טוב יותר בגלל הפשיטה ל"לקקן". ביום ששי בבוקר קיבלנו הוראה מתוכננת לנוע לציר "כספי" להחליף את חטיבה 600 שנמצאת שם בקו ליום יומיים ואח"כ הם יחליפו אותנו בחזרה. כל הגדוד נע ביחד, בדרך גילינו עוד פעם עיקבות של קומנדו, התחיל שם מרדף, חלק תפסו. בלילה ביום רבעי וחמישי היתה ידעה שבאזור טסה נחא קומנדו. רפי לקח מחלקת טנקים ומחלקת נגמ"שים ורצו לשם ולא היה שום דבר. ביום שישי הגענו לאזור "כישוף", חתכנו דרומה קצת, המשימה שלנו היתה להגיע לאיזור "חורבה" – פלוגה ב' להתמקם במו, להחליף את חטיבה 600 שם. אנחנו תפסנו את כל הקו של חטיבה 600. הכוונה היתה לתפוס את כל הגיזרה בתצפיות ופשוט לדורה.

במקרה שתהיה התקדמות של האויב, נקבל כוחות נוספים מאחור. היינו מרוחקים מאד שהגדוד, כ- 20 ק"מ ובין "כישוף" ל"חורבה" למעשה לא היה שום כח. שבנו ב"חורבה" במבנה מאוד מפוזר, פריסה של 2 – ק"מ מ"חורבה" דרומה על הרכסים ופשוט צפינו בשביל לעבר כוחות אויב לאיזור "בוצר", כבירת.

איחרנו שם כ- 4 טנקים שהיו עושים סיור שיגרת, יוצאים לכיוון דרום וחוזרים. הם היו די נייחים ולא גילו פעילות יותר מידי אקטיבית.

ש/ מה היו אז הוראות שלכם לפתיחה באש?

ת/ במקרה ועולים עלינו, לירדה. במקרה ורק מאחרים – לדווח ולקבל הוראות. לקראת לילה נכנסו לחניון בתוך הגבעות, הכל עבר בשקט באותו יום. למחרת כל אחד חזר לעמדה שלו, חזרנו לאותה פריסה שהיתה לפני כן. באותו יום הגיעו המקלעים בשביל הטנקים, הסמג"ד הגיע עם מחלקת החימוש, הגדודית ולאט – לאט הורדנו טנק אחרי טנק להעזו עצמו, שם ריתכו להם את המקלעים ואח"כ הם חזרו בחזרה. באותה שעה בערך 2-3 מחלקה 4 שלנו היתה הדרומית ביותר איתרה טנק בטווח שאפשר לדפוק אותנו, דרומית מזרחית ל"בצר", תחת רשת. יואב ברום- המג"ד החליט להכניס לו ונעו לשם מחלקה 4 יחד עם מחלקה 1 נסעו על ציר "כרוניקה", באו ממזרח, הגיעו לטווח של 3000 ירו עליו כ- 30 פגזים והיה ויכוח אם כן פגוע או לא. המטרה לפגוע בו היתה בעיקר מורלית. כשזה נגמר יואב ברום חזר ל"כישוף", הוא היה איתנו כשעתיים- שלוש. בינתיים כל הטנקים היו ממותקנים עם מאגים או 0.3 בצורה מאולתרת על הצריח. בערך באותו זמן שלחנו את צביקה טננבאום עם נגמ"ש שלו ועוד אחד להביא תחמושת ציוד ודלק.

צביקה טננבאום: נסעתי, למעשה את הדרך הזאת עשיתי פעמיים. הייתי נוסע על ציר "כספי" לאיזור "ירקון" לקחת הספקה ולהביא בחזרה לפלוגה. יום אחד שעיתי את זה עצמאי חבד, אני ועוד נגמ"ש פעמיים את הדרך וביום השני נכנסה שיירה שלמה של הגדוד עם פלוגה א', נכנסה מיכלית דלק עד הפלוגה שלנו לאורך ציר "כספי".

רס"ן פרידמן: באותו לילה הוחלט שמבצעים פיורים בצירים בשביל להבטיח שהצירים בשליטה בלילה. במסגרת הסיוורים האלה פלוגה א' היתה צריכה להגיע עד חגירה שלנו ואנחנו היינו צריכים לנוע על "כרוניקה" כ- 10 ק"מ דרומית בערך, פעמיים בלילה. הוא הגיע יחד עם הסיוור הזה, עם הדלק, הם חזרו והוא נשאר איתנו. כל הפלוגה חיכתה לצביקה בערך בהצטלבות "כרוניקה" "כספי" ותידלקנו את הכלים. אחרי שגמרנו לתדלק נענו בחזרה לחניון דרומית לפינה של "כרוניקה", מהצטלבות "כרוניקה" – "כספי", דרומית מזרחית 2 ק"מ. שם נענו לחניון ואני אחרי כחצי שעה יצאתי עם מחלקה 4 לעשות את הסיבוב שלנו בציר "כרוניקה", היה קצת לא נעים כי זה היה ציר שבדרך כלל לא נעו עליו, ואמנם אנחנו עמדנו לפני הציר הזה, אבל דרומה יותר זה לא היה בשליטתנו בכלל. בכל אופן זה עבר בשקט, לא היתה כל בעיה, נסענו דרומה וחזרנו. התברר שבגיזרה הזאת הם החזיקו פחות ממה שחשבנו. עבר עוד לילה שקט. למחרת התחולל הקרב שצביקה תיאר אותו קודם, אני לא הייתי נוכח בו. רפי בר- לב עם כל הטנקים של הפלוגה פלוס מחלקה 3 נסעו לשם, אני נשארתי עם מחלקה ארבע פלוס נגמ"ש 8 והנגמ"ש שלנו. נישארנו והמשכנו לצפות ולאבטח את הגיזרה דרך תצפית. אחד הכלים של 4 היה דרומי מאד, דיוק במקום שהיה קודם. היתה הרגשה קצת לא נעימה כי נשארנו בלי כוח נ"ט. אפילו בזוקות לא היו לנו. מולנו ב"מצור" עמדו טנקים. אח"כ יואב ברום אמר לי שהוא היה מאד מודאג במקרה והיו תוקפים אותנו.

ש/ לעניין הבזוקות, אני מבין שזה לא בתקן של הנגמ"שים.

ת/ באימון הקמה שעברנו במא"ח 500 היה מדובר שמכניסים קרגו במקום בזוקה וזה יכנס לכל כלי. עכשיו יש לנו "לאו". זה לבטחון שאם תיכנס למצב לא נעים תדע שיש לך מה לעשות. בסביבות שעה 2 נתנו לי הוראה להתקפל ולקפל את התצפית, היו תצפיתנים שישבו ב"חורבה" עצמה, להתקפל עם כל הכח, להגיע לאזור "כישוף". באנל ל"כישוף" כבר אחרי הקרב. בינתיים הכניסו את כל חטיבה 500 בין "כישוף" ל"חורבה". כשהתחלנו לנסוע שאלתי אם ידוע שאנחנו באים, אמרי לי ש- 100% הקמב"ץ או המג"ד המשכתי לנסוע אז קרא לי מח"ט 600 שעמד בעמדות לכיוון מערב. הוא אמר שהוא לא ידע, הוא שאל אם ידוע לי שמסתובבים שני פי. שי- 76 דגמ"ש ושאל אותי אם אני יכול לתפוס אותם. אמרתי לו שיש לי הוראות לחזור מיד לגדוד. המשכנו לנוע, הגענו לאיזור "כישוף". שם קיבלתי הוראות לנוע עם הכלים ולהצטייד ולהתחיל להעביר ציודים לטנקים שהיו ב"כישוף". נענו והתברר לי שהיתה שם בעיה מעיכים.

ש/ באותו זמן הורגש בטנקים מחסור בחלולים?

ת/ כן, הם רצו חלול, רח"ש. אח"כ בפריצה זה שונה למעייכים. צביקה אסף שם כמה שהוא יכול פגזים, אנחנו באנו והתחלנו לאסוף גם כן. לקראת ערב רפי שאל אותי איפה אני צא, הוא מסר לי נקודה שהיתה חניון גדודי.

נסענו לנקודת הזאת, סימנו אותה ואח"כ הולכנו את כל הגדוד לשם. הגדוד נכנס בשדרות פלוגתיות

ואסף את כל הטנקים שנפגעו באותו יום. בגלל שהפלוגה א' ו- ג' דובר שאנחנו נישאר פלוגת סיור עם נגמ"שים וטנקים ונקבל הוספת טנקים, המחלקה של גדעון ברוזילי צורפה אחינו, היה להם טנק אחד בלוע וגררו אותו. למחרת צרפנו אלינו עוד טנקים. היה מדובר שפלוגה א' תהפך לפלוגת נגמ"שים בלבד ופלוגה ג' תהיה פלוגת טנקים בלבד. ככה התחילה ההתארגנות בלילה, היה לילה שקט, הגיעה תחמושת.

.....לגבי יום ראשון, אני הייתי יחד עם הכח שנסע יחד עם רפי צפונה לאיזור "כישוף", בחילוף הפצועים שם היה ענין שהודיעו בקשר שנוסע נגמ"ש על ציר "כספי" מלא פצועים, הודיע את זה קופמן והם לא יודים לאן לנסוע, הם לא יודעים תחנת פינוי נפגעים ושלחו אותי לחפש אותם. חיפשתי אותם ולא מצאתי אותם ועד היום אני לא יודע מה קרה עם הנגמ"ש הזה. בפצב: לגבי הקרב- צביקה חילץ פצועים ואנחנו עמדנו בתצפית ב"כישוף" דרומה מהקרב. הפלוגה שלנו, לפי מה שהבנתי בקשר, נכנס לחלץ אנשים וטנקים פגועים שעמדו שם. כשהגענו ירדנו נגמ"ש בודד למטה, מערכה מ"כישוף" לרגלי הגבעות היתה שם מחלקת טנקים מפלוגה א' הם ירדו למטה, רצו קדימה ואחרי זה נדפק להם והם פחדו לעלות כי בעליהם הם היו חשופים לגמרי לטילים והתעופפו שם המון טילים מסביבם. אחרי זה נפגע להם עוד טנק והם יצאו רפי בעיקר נכנס לחלץ טנקים שנפגעו מלוגה ג' הוא נכנס יחד עם מגד והוציא שם הרוג ונדמה לי שהצליחו לחלץ טנק אחד משם. אנחנו עמדנו ב"כישוף" והיתה שם תצפית מצויינת, ראינו את כל היציאות של הטילים שירו על כולם וגם את היציאות של הארטילריה ואיציק ביקש מהמג"ד לטווח ארטילריה שלנו עליהם. הוא אמר לו "רק רגע המתן, לא קיבל ארט" זה קרה עוד פעם ולא קיבלנו. בעמדת תצפית היתה משקפת 20 120 x נטושה לגרי צה"לית מעל התעוז. אנחנו פירקנו אותה וניסינו למתקן אותה על הנגמ"ש. כשהקרב הסתיים הגיעו שני קה"קים ואמרו שזאת נקודת התצפית שלהם וכל הקרב הם לא היו.

רס"ן פרדמן- עד אותו שלב, עד ליל הפריצה כולל, היתה לי אכזבה קשה מהתותחנים שלנו. היינו כל הזמן תחת הפגזות, לא ראינו בכלל אש שלנו וגם לא מטוסים שלנו. גם אם מבחינת מעשיה אין מחר שתהיה כאן התקלות כוח מול כח, הוא עצר אותנו ואותם, נתן לנו

+++++

לזה כל כך חטיבות, מבחינה מורלית לאנשים זה היה דבר שהשפיע רע מאוד. אנחנו עומדים ביום שני, התארגנו, ליקקנו את הפצעים כל הגדוד. ביום שני בבוקר אמרו לנו שכנראה שתהיה הלילה פעולה, לא ידענו מה ואיך. היתה התארגנות מאוד מהירה ואד נדיבה בציד ותחמושת שעד אז לא היתה כזאת. ש/ היו לכם שלבים שהיה מחסור בפגזים.

ת/ כן. בהחלט. היה קורה שמסוג זה יש ומסוג זה אין- לא הייה חופשי לעשות מה שאתה רוצה. רס"ן אבירם: פעם אחת חסרה תחמושת ח"ט, כיוון שצביקה הגיע אחרון בחטיבה ואז התחילו להגיע ח"ט אמריקאי. מה שלא כל כך ידענו לפני הארגזים זה מה הח"ט האמריקאי. רס"ן פרידמן- בשעה 11 או 10 היתה קבוצת פקודות. רפי בר- לב קיבל הנחיה כללית מהמג"ד לפני כן שפלוגה ב' תוביל את הגדוד. הוא יצא לשטח ולקח איתו את מחלקה 4, וכפי שקודם ציינתי הם היו צריכים לאתר את הציר שנעו בו אז בלילה למצוא את המערבים הנוחים. ב- 11 היתה קבוצת פקודות של מ"פים, אני הייתי שם. קיבלנו את התכנית והעברנו אותה לחיילים. אני חושב שהתכנית היתה בחירה וידעו מה צריך להיות כל אחד ידע מה מקומו. ניראה לי שזה הוכן בסדר. ב- 4 זזנו. ב- 625 זזנו מאיזור "כישוף" דרומה ל"כישוף" כ- 2 ק"מ. נענו ישר דרך החולות. התנועה הלכה קצת קשה, היו מספר מעברים שמחלקה 4 לא איתרה אותם ולמעשה נשארה מאחורינו. המשכנו לנוע בלעדיה. טנק אחד נתקע, ניסנו לחלץ אותו, כל הכוחות נעמדו. בשלב זה הוצאנו את צביקה טננבאום הצידה שיכוון את כוחות והוא הצליח לחולל נפלאות - העסק התחיל לזרום הלאה. לא היה רחוק שתהיה שם תקיעה רצינים מאוד של כל האוגדה. אני לא יודע בדיוק באיזה שעה הגענו ל"לכסיקון", בכ"א כפו שהגענו ל"לכסיקון" יואב בדק את כל הגדוד איתו, התברר שכל הגדוד איתו. פנינו ישר ימינה והתחלנו לנוע בקצב קבוע כפי שהיתה בחורבה בסביבות 17 מעגל צמודים אחד לשני. היה לילה חשוך מאוד והיה קשה מאוד ליראות. נסענו לאט יחסית ללא יריה אחת. אנחנו נסענו ראשונים, פלוגה ב' אני זוכר שעברנו את צומת "נחלה", עברנו את צומת "טרטור", המשכנו לנוע ועדיין לא נורתה אלינו אפילו יריה אחת. הגענו לאיזור החווה הסינית ועדיין לא נורתה אפילו יריה אחת. מנינו שמאלה, אז, כק"מ מערבית מהחווה הסינית אחנו פתחנו באש, בעיקר על משאיות. היו שם חניונים של רכב ב' כל מפקדה הדירוזית היתה באזור ההוא.

ש/ יש לך מושג על סמך מה רפי החליט לפתוח באש?

ת/ עד כמה שאני זוכר בערך באותו שלב הפלוגות שנכנסו ב"טרטור" ו"נחלה" התחילו לירות גם כן.

בפנ: יש לך טעות, כשאנחנו עוד היינו על "לכסיקון" פלוגה א' שפנתה ל"נחלה" פתחה באש. אנחנו היינו ב"לכסיכון" שכבר נורתה אש ע"י פלוגה א'. עלינו לא נורתה אש ואנחנו לא ירדנו עד שנכנסנו לתוך "שיק".

רס"ן פרידמן: כן, בערך, ק"מ מערבית מהחוזה הסינית, על "שיק" פתחנו באש בבירור היו שם תעלות של חיילים מצריים, היה בלתי סביר שהם לא יפתחו באש, שם הלך יוצא מן הכלל קל שם, הדלקנו שם מדורות תוך כדי תנועה. באותו שלב מ"פ 4 שנע ראשון נפגע מהתפוצצות משאית כנראה, נפגע קל בעין וחיל אחד שלו נהרג. המשכנו לנוע והגענו עד התעלה. פנינו צפונה, נסענו כק"מ צפונה, יש שם שטח נמוך. כל הזמן ירינו אש לכל הכיוונים. הדלקנו משאיות ונגמ"שים - כל מה שהיה שם. היו התפוצצויות חזקות מאוד שם, היו הרבה מכליות דלק שפוצצו שם. נעמדנו שם ותפשונו עמדות לכל הכיוונים. היתה בעיה שמצד התעלה הם ראו אותנו והיתה בעיה איפה לעמוד, חיים תופס עמדה לצד שני של התעלה אז הייתי גלוי לצד מזרח וכו'. היה חשוך, אבל אז ראו טוב כי הכל בער, היה אור יום ממש כתוצאה מהמדורות. ככה זה נמשך כשעה הערך. אחרי שעה היתה אי הבנה - רפי התקשר ליואב, יואב היה באותו זמן בדממות בציר "טירטור", הוא שאל אותו אם להתקפל אליו ויואב אמר לו "שפר דרומה". אנחנו הבנו שצריכים לנוע אל יואב. התחלנו לסוע דרומה לאורך התעלה, יש שם ציר. היה שם חייל שנהרג אח"כ שהכיר את הציר וידע שאין שם מוקשים שלנו. בערך שני ק"מ דרומית ל"שיק" נסענו, ואז עצר אותנו המג"ד בקשר. קרה שם שפלוגה א' תעתה ונסעה לא נכון, הוא פחד שתהיה כאן התקלות כח מול כח, הוא עצר אותנו ואותם, נתן לנו הוראה לא להמשיך יותר. אגב, כל הזמן שנענו דרומה נמשך אותו משחק של אש והדלקנו גם שם מדורות. נעצרנו, נכנסנו לעמדות, כיבינו מנועים וניסינו להעלם מעיניהם וכנראה שגם לא איתרו אותנו כי אז כבר כל הזירה היתה אש אחת גדולה. ירו תותחים וטנקים וכו'. באותו שלב יואב ברום קיבל הוראה ללכת לחליץ את הצנחנים בצומת, אנחנו קיבלנו הוראה לחזור ל"שיק" ולנוע על "שיק" ולתגבר את האגף המערבי של גדוד 9 היום ידוע לי שאז הם היו כבר בצומת "עושה", אבל גם הם יודעים את זה רק היום, אז לא ידעו. מכל ההסתבכויות האלה ולא היו מצפנים וכוכבים, רפי איבד את הצפון והתחיל דו - שיח בינו ובין מג"ד 79 ואח"כ מג"ד 184 איפה הם ואיפה אנחנו. היתה כאן בעיה של זיהוי מי כוחותיהם ומי כוחותינו, רפי טעה. במקום לתפוס את האגף המערבי של 79 הגענו אל תוך 184, את זה אני יודע היום, אז כולנו לא ידענו. כמו שהצטרפנו אל 184 נפגע הטנק של רפי, דקה לפני זה נפגע הטנק של יואב ברום. שם. אני רוצה לציין שזאת היתה שגיאה של יואב, בקבוצה הפקודות רפי לא היה והוא מסר לו שאמסור לו שהסגן המבצעי שלי יהיה רפי, רפי היה בכלל ב"שיק" ויואב היה צריך להיות ב"טירטור". איך רפי היה יכול לקבל פיקוד על הגדוד אם היה קורה משו, זה לא היה ניתן לביצוע. לפני זה נפגע נגמ"ש של 4, אותו בלי בדיוק שקודם לכן המ"מ שלו נפגע. דקה אחרי זה הטנק של רפי נפגע. היום שאני חושב שטנקים דפקו אותנו, אז לא ידענו. אולי זה כלים שלנו. השתרר בלגן והתחילו לחפש כיוונים. אני בשלב מסויים שברתי הצידה וניצנצתי בפנס, הודעת לי לכולם שיעברו לצד שלי ונעזרתי באיזיק שנסע והביא את הטנקים. הצלחנו להתרכז כולנו ביחד. הגדוד מורכב ב- ח' סגור, אנחנו היינו האגף המערבי של גדוד 184. נשארנו בסה"כ 8 טנקים מכל הגדוד וההוראה היתה לעשות ח' סגור, נתן לכל פלוגה אגף לסגור, למרכז מרכזים את הפצועים ועוד מעט יגיע גם 20. היה הרגשה שמה שאנחנו עושים זה מגינים על נפשותינו ותו לא, הרגשה מאוד לא נעימה. לנו היו אז פצועים בכמה כלים, רובם בכלי שלי. איכזנו את הפצועים בכלי שלי ואני עברתי לכלי אחר ועמדו להכניס אותו לתוך המרובע הזה, ואז קיבלנו הוראה לשלוח את הכלי הזה עם יותר כלים שיש עליהם פצועים דרומה, שהציר פנוי. שלחנו את הנגמ"ש דרומה יחד עם עוד 2 נגמ"שים של 184 ואח"כ התברר שבדרך דפקו אותנו וכל ה-8 שהיו שם, מתוכם 4 פצועים ו-4 בריאים כולם נפלו. אנחנו באותו שלב היינו מצורפים ל- 184 ועם שחר התחלנו לדרג רכב אחד דרומה, יחד עם 184. המג"ד אישית נסע דרומה, נעמד, עצר אותנו ואח"כ עצר את הפלוגה השניה, הכניס את כולם לעמדות ושם בילינו עד הצהריים. הלך שם קל. היו איתנו 3 טנקים שלנו, אחד בשלב מסויים לא היה תקין לירי, אז היו 2 שיכלו לירות. ירו על טנקים שבאו צפון.

ש/ מי נתן לכם את ההוראה להצטרף ל- 184?

ת/ עכשיו מתברר ככה - אנחנו היינו צריכים לאבטח את האגף של 79 ולהצטרף אליהם. אח"כ יצא שהגענו ל- 184 ואז הצטוונו כב אליהם. למעשה היה שלב ש- 79 קיבל הוראה להצטרף ל- 184, כל כך טנקים נשארו בכל הגדוד. היה שם קרב טנקים, קרב יפה, לא היו כל בעיות בדרך דרומה לצומת "שיק". דפקו שם הרבה מאוד טנקים מצריים, משלנו אף כלי לא נפגע. אחרי שזה נגמר כל גדוד 184 נע לחניון קרוב ל"מצמידים" ובזה למעשה גדוד 87 פורק. מספר שעות לפניכן, עם שחר אני ניסיתי להתקשר לגדוד לברר מה העניינים אצלם, מה הם רוצים שאני יעשה. אמרו לי להישאר ביניהם שם ולחכות להוראות.

אח"כ כל הטנקים מהגדוד צורפו לגדודים אחרים חלק ל- 184 וחלק ל- 79 וחלק מהנגמ"שים יצרו פלוגה נוספת שעבדה במסגרת 184. בסביבות 1-2 נענו לחניון, נכנסו לחניון קרוב ל"מצמום", בחורשה שעה אחת לפני זה נעה פלוגה שוטים וטנק של 184 חשב שאלה טנקים מצריים והתחיל לירות עליהם, בקושי הצלחנו לעצור רותו, עצרנו בחניון יותר מאוחר עוד פעם נעו כולם לשם התברר שזה שום דבר וירו כמה יריות וחזרו לחניון. לקראת לילה כבר היתה התארגנות. בינתיים בגדוד שלנו בשתי הפלוגות האחרות אירגנו פלוגה היתה מורכבת מ- 4 נגמ"שים, ערן היה מ"פ. בלילה הם צורפו ל- 184 ואז הנגמ"שים שהיו איתנו צורפו אליהם, כ- 2. למחרת נענו איתם. כאשר הם הזדוודו בציר "כספי" אני נפגשתי עם הסמג"ד ואז למעשה נשארנו מפקדה הגדוד והיה צריך לאסוף את האנשים ולארגן אותם. הפלוגה של ב- 5 נגמ"שים המשיכה לעבוד יחד עם 184. מאותו שלב ואילך אני לא בקקא.

גפני: הרבה אני לא יכולה לספר, ירדנו חזרה ל"מצמדים", עלינו ל"כספי" להזדווגות גדעון אז עזב אותנו. ירדנו חזרה ל"מצמדים", לגשרים. משם נענו דרך הדיונות צפונה עד ק"מ דרומה מ"שיק" זה היה יום רבעי ושם טנקים ניהלו "הפגזת טנקים" על "שיק". ב"שיק" ראינו את המיצבור העצום של כלי הרכב שעמד שם. הדליקו שם טנקים שלהם, הדליקו שם מיכליות שלהם, משאיות תחמושת, אנחנו רצינו להיכנס פנימה לקחת את המקום ולא קיבלנו אישור, לחצנו ולא קיבלנו אישור. בערב חזרנו לגשרים ואבטחנו אותם בלילה. בבוקר נענו עוד פעם מאותו מקום ועוד פעם עד ק"מ דרומה ל"שיק", נעצרנו שם ואז הטנקים ירו ואנחנו בקו אחד איתם שיפרנו קדימה. הגענו לדיונה האחרונה לפני "שיק", נעצרנו שם והטנקים שיפרו קדימה. המ"פ קיבל פקודה לאגף ממערב ולעולם על הרמפות ממערב ל"שיק", צפונה מהציר ולשפר קדימה. אחרי זה המג"ד נע ישר והסמג"ד באיגוף ימני, אני לא יודע מה הלך שם עם הטנקים. בקיצור בשלב מסויים קיבלנו פקודה לנוע קדימה ולהכנס בין הטנקים. המ"פ שלנו היתה לו טעות בהערכה לפי דעתי, במקום לשבור מערכה עם הטנקים הוא נע ישר וימינה, ז"א מזרחה במקום מערבה ומצאנו את עצמנו פתאום לבד, הטנקים היו חציק"מ מערבה מאיתנו. המ"פ היה ערן. משאיות זזו בפנים, חיילים מצרים ברחו והיו משאיות שרופות והרבה מאד כלי רכב רך. טנקים לא ראינו, ראינו נגמ"שים ומשאיות שלמים ושרופים. היו הרבה מקלעים, הרבה חפירות, הרבה תחמושת. נענו וירינו כל הזמן קדימה מזרחה לכיוון החווה הסינית, אחרי זה עברנו את החווה הסינית וכל הזמן ירינו עד שחטף הנגמ"ש שלנו פגיעה ישירה והנגמ"ש של המ"פ פגיעה ישירה, רצנו אחורה עלינו על נגמ"ש אחר, נסענו אחורה, טיפלו בפצועים ובזה נגמרה הפלוגה. נשארנו 2 נגמ"שים תקינים שפינו את הפצועים ואחרי זה אני התפנית.

צביקה: אני נפרשתי מהפלוגה בשלב הזה כל כיוון הכוחות אח"כ ניסיתי להשיג את הגדוד, הצטרפתי לאיזה טנק של 184, נסעתי אחריו והתנגשתי בו. אחרי זה הייתי עם כוחות שעמדו לחצות את התעלה, כוחות של זחל"מים. היה שם ענין גדי חמור, שבכל הכח הזה של הזחל"מים אף אחד לא האזין ל"מוסקיטו" וקרא מישוהו ב"מוסקיטו" אם יש כוחות שלנו באיזור צומת "נחלה", אני חיכיתי שיענו פעמים, לא ענו אז אני עניתי והודעתי שיש שם כוחות שלנו. ביום הפסקת האש 3 טנקים של "חורש" שהכניסו לאיזור מפעל הביוב הוא הודיע למח"ש הצנחנים שהוא לא רואה שום דבר שהוא יכנס לשם, אז אמרו לו בקשר להכנס למרות שיש לו רק מקלע ודחפו אותו פנימה. אני שמעתי את זה בקשר.